

Zainteresowanie referendum konsultacyjnym ws. konstytucji

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Trzeciego maja ubiegłego roku prezydent Andrzej Duda wystąpił z inicjatywą przeprowadzenia referendum konsultacyjnego dotyczącego kierunków zmian ustrojowych w Polsce. Wyniki referendum miałyby pomóc w stworzeniu nowej konstytucji. Niedawno prezydent przedstawił propozycje piętnastu pytań referendalnych i zaproponował, aby głosowanie odbyło się 10 i 11 listopada. Wkrótce (23 lipca) prezydent ma złożyć w Senacie wniosek o referendum, a izba wyższa parlamentu ma go rozpatrzyć na ostatnim lipcowym posiedzeniu.

STOSUNEK DO ZMIANY KONSTYTUCJI

Propozycja zmiany Konstytucji RP budzi raczej niechętnie reakcje społeczne¹. Początkowo, kiedy ponad rok temu prezydent Andrzej Duda zaproponował przeprowadzenie referendum konsultacyjnego, poparcie dla zmiany konstytucji nieco się zwiększyło, jednak teraz – już po przedstawieniu ewentualnych pytań referendalnych – ponownie zmalało. Za zmianą konstytucji opowiada się obecnie 31% badanych – o 6 punktów procentowych mniej niż w czerwcu 2017 roku i praktycznie tyle samo co w marcu 2017, w sondażu przeprowadzonym na 20-lecie uchwalenia obecnie obowiązującej ustawy zasadniczej.

TABELA 1

Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	X 2004	III 2008	III 2017	VI 2017	VII 2018
	w procentach				
Zdecydowanie tak	15	9	9	15	10
Raczej tak	30	28	21	22	21
Raczej nie	24	31	32	26	29
Zdecydowanie nie	9	10	17	21	22
Trudno powiedzieć	22	22	20	16	18

Opinie na temat potrzeby zmiany konstytucji wiążą się z postrzeganiem działalności Prezydenta RP. Za zmianą obecnej konstytucji najczęściej opowiadają się osoby zdecydowanie dobrze oceniające działania Andrzeja Dudy. Jednak także w tej grupie prawie połowa nie jest do tej idei przekonana – wyraża sprzeciw lub nie ma jednoznacznej opinii w tej kwestii.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (338) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 28 czerwca – 5 lipca 2018 roku na liczącej 952 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

TABELA 2

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność prezydenta Andrzeja Dudy?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zdecydowanie dobrze	51	29	20
Raczej dobrze	34	45	21
Raczej źle	22	68	10
Zdecydowanie źle	13	84	3
Trudno powiedzieć	25	37	38

Opinie na temat ewentualnej zmiany konstytucji zależą w ogromnej mierze od identyfikacji politycznych i partyjnych. Ogólnie rzecz biorąc, potrzebę uchwalenia nowej konstytucji dostrzegają głównie osoby o orientacji prawicowej (50%). Większość badanych deklarujących lewicowe lub centrowe poglądy polityczne jest temu przeciwna (odpowiednio: 72% i 63%). Oznacza to, że w ciągu ostatniego roku poparcie dla zmiany ustawy zasadniczej zmniejszyło się przede wszystkim wśród osób identyfikujących się z prawicą (o 10 punktów procentowych), utożsamiających się z politycznym centrum (o 6 punktów) oraz wśród indyferentnych politycznie, niepotrafiących określić swoich poglądów politycznych (o 7 punktów).

W potencjalnych elektoratach powstanie nowej konstytucji najczęściej popierają wyborcy PiS, a także sympatycy Kukiz'15. Dość jednoznacznie są temu przeciwni zwolennicy PO, Nowoczesnej i SLD.

TABELA 3

Potencjalne elektoraty*	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z SP i PR)	53	27	20
Kukiz'15	52	43	5
Nowoczesna**	21	68	11
PO	17	77	6
SLD	4	87	9

* Określone na podstawie deklaracji poparcia danego ugrupowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tego elektoratu należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką jego liczebność w próbie

Opinie w tej kwestii wiążą się ponadto z dość silnie powiązaną z poglądami politycznymi religijnością, mierzoną częstością praktyk religijnych. Udział w praktykach religijnych sprzyja nieco bardziej przychylnemu stosunkowi do zmiany konstytucji.

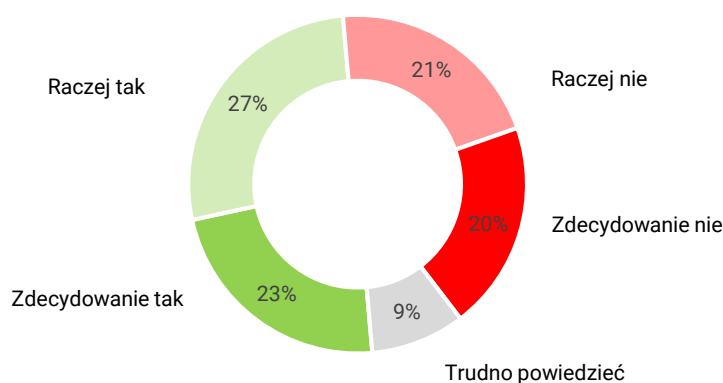
Wpływ podstawowych cech społeczno-demograficznych widoczny jest przede wszystkim w przypadku deklaracji sprzeciwu wobec zmiany konstytucji. Przeciwni zmianie ustawy zasadniczej są przede wszystkim ludzie młodzi – od 18 do 24 roku życia (69%), uczniowie i studenci (78%), mieszkańcy największych miast (64%) oraz osoby najlepiej wykształcone i sytuowane (61% badanych z wyższym wykształceniem, 59% ankietowanych o miesięcznych dochodach *per capita* 2500 zł i więcej).

DEKLARACJE UDZIAŁU W REFERENDUM

Zainteresowanie udziałem w referendum konsultacyjnym w sprawie Konstytucji RP wyraża połowa badanych (50%), przy czym tylko niespełna jedna czwarta ogółu (23%) w sposób zdecydowany deklaruje zamiar uczestniczenia w nim.

CBOS

RYS. 1. Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?

Zainteresowanie udziałem w referendum wyrażają przede wszystkim zwolennicy zmiany konstytucji, w wyraźnym mniejszym stopniu przeciwnicy dokonywania zmian.

TABELA 4

Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?	Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	76	18	6
Nie	39	55	6
Trudno powiedzieć	38	41	21

Deklaracje uczestnictwa w referendum zależą w znacznym stopniu od stosunku do prezydenta Andrzeja Dudy i jego działalności. Udział w głosowaniu zapowiada większość osób dobrze oceniających pracę głowy państwa. Najbardziej zmotywowane do głosowania w sprawie ewentualnej zmiany konstytucji są osoby jednoznacznie zadowolone z działalności prezydenta Andrzeja Dudy: udział w referendum zapowiada 72% z nich, w tym 40% w sposób zdecydowany.

TABELA 5

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność prezydenta Andrzeja Dudy?	Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zdecydowanie dobrze	72	23	5
Raczej dobrze	56	35	9
Raczej źle	42	52	6
Zdecydowanie źle	33	65	2
Trudno powiedzieć	34	43	23

Zainteresowanie udziałem w referendum konsultacyjnym istotnie różnicuje orientacja polityczna i preferencje partyjne. Głosować zamierza 67% badanych identyfikujących się z prawicą, 51% określających swoje poglądy jako centrowe i 44% ankietowanych o orientacji lewicowej. Spośród potencjalnych elektoratów udział w referendum najczęściej zapowiadają zwolennicy PiS, stosunkowo często także sympatycy Kukiz'15.

TABELA 6

Potencjalne elektoraty*	Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z SP i PR)	77	17	6
Kukiz'15	63	31	6
Nowoczesna**	55	37	8
PO	52	46	2
SLD	42	55	3

* Określone na podstawie deklaracji poparcia danego ugrupowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tego elektoratu należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką jego liczebność w próbie

O CZYM POLACY CHCIELIBY SIĘ EWENTUALNIE WYPOWIEDZIEĆ W REFERENDUM KONSULTACYJNYM?

Dwie najważniejsze w ocenie społecznej kwestie spośród zaproponowanych przez prezydenta, o których Polacy chcieliby się ewentualnie wypowiedzieć w referendum, to: zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia oraz przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku. Ponadto stosunkowo dużo badanych za istotne uznaje zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski, zapisanie w ustawie zasadniczej gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim, wzmocnienie pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa, konstytucyjne zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny,

polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych (takich jak świadczenia „500+”) oraz wprowadzenie obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli. Oznacza to, że spośród siedmiu kwestii najczęściej wskazywanych jako ważne większość dotyczy wprowadzenia lub umocnienia w konstytucji gwarancji praw socjalnych.

Generalnie spośród piętnastu proponowanych przez prezydenta kwestii, o których Polacy mieliby się ewentualnie wypowiedzieć w referendum, jako istotne dla siebie badani wskazywali średnio prawie cztery (3,8).

Prezydent zaproponował wstępnie 15 kwestii, których mogłyby dotyczyć pytania referendalne. W których z tych kwestii chciał(a)by Pan(i) ewentualnie wypowiedzieć się w referendum? Niezależnie od tego w jakim stopniu jest Pan(i) pewien(pewna) swojego udziału w referendum, proszę wskazać wszystkie ważne dla Pana(i) kwestie.

Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia	40%
Przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku	38%
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski	30%
Zapisanie w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim	29%
Wzmocnienie w konstytucji pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa	29%
Konstytucyjne zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny, polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych (takich jak świadczenia „500+”)	28%
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli	27%
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w NATO	24%
Konstytucyjna ochrona pracy jako fundamentu społecznej gospodarki rynkowej	24%
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	21%
Wzmocnienie kompetencji wybieranego przez naród prezydenta w sferze polityki zagranicznej i zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP	21%
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji	20%
Uchwalenie zmian w konstytucji lub uchwalenie nowej konstytucji	17%
Odwołanie się w preambule konstytucji do ponadtysiącletniego chrześcijańskiego dziedzictwa Polski i Europy jako ważnego źródła naszej tradycji, kultury i narodowej tożsamości	17%
Zagwarantowanie w konstytucji podziału jednostek samorządu terytorialnego na gminy, powiaty i województwa	17%
W żadnej z nich	15%
Trudno powiedzieć	13%

Dość podobnie kształtuje się hierarchia kwestii uznanych za istotne wśród osób opowiadających się za zmianą konstytucji oraz wśród zainteresowanych udziałem w referendum. Obie grupy jako najważniejsze wskazują zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia, a w drugiej kolejności przyznanie gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami

i w podeszłym wieku. Zwolennicy zmiany konstytucji jako ważne wymieniali średnio 5,6 kwestii, zdeklarowani uczestnicy referendum – 5,5.

TABELA 7

Prezydent zaproponował wstępnie 15 kwestii, których mogłyby dotyczyć pytania referendalne. W których z tych kwestii chciał(a)by Pan(i) ewentualnie wypowiedzieć się w referendum? Niezależnie od tego w jakim stopniu jest Pan(i) pewien(pewna) swojego udziału w referendum, proszę wskazać wszystkie ważne dla Pana(i) kwestie.	Odpowiedzi	
	zwolenników zmiany konstytucji	osób deklarujących udział w referendum konsultacyjnym
	w procentach	
Uchwalenie zmian w konstytucji lub uchwalenie nowej konstytucji	39	29
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji	35	31
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli	41	42
Odwołanie się w preambule konstytucji do ponadtyśiącletniego chrześcijańskiego dziedzictwa Polski i Europy jako ważnego źródła naszej tradycji, kultury i narodowej tożsamości	29	25
Konstytucyjne zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny, polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych (takich jak świadczenia „500+“)	39	38
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia	54	53
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	26	30
Zapisanie w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim	43	41
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w NATO	30	34
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski	43	39
Wzmocnienie w konstytucji pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa	43	40
Konstytucyjna ochrona pracy jako fundamentu społecznej gospodarki rynkowej	33	35
Wzmocnienie kompetencji wybieranego przez naród prezydenta w sferze polityki zagranicznej i zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP	33	32
Przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku	46	51
Zagwarantowanie w konstytucji podziału jednostek samorządu terytorialnego na gminy, powiaty i województwa	23	25
W żadnej z nich	5	4
Trudno powiedzieć	9	8

Deklaracje badanych wyraźnie różnicują preferencje partyjne. Generalnie najbardziej zainteresowani wyrażeniem swoich opinii w proponowanych kwestiach są wyborcy PiS (jako ważne wskazywali średnio 5,5 z nich), w drugiej kolejności wyborcy Kukiz'15 (4,6), a najmniej – zwolennicy PO (3,0) i SLD (2,8).

Wyborcy PiS kładą większy niż inni nacisk za wzmocnienie konstytucyjnych gwarancji praw socjalnych. Tak jak ogół ankietowanych za najistotniejsze uznają zagwarantowanie w konstytucji ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia (58%) oraz przyznanie gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku (53%). Częściej niż przeciętnie są zainteresowani ewentualnym wypowiedzeniem się w referendum w takich kwestiach, jak: konstytucyjne

zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny, polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych, takich jak świadczenia „500+” (45%), zagwarantowanie szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski (45%), wzmocnienie pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa (44%) oraz konstytucyjna ochrona pracy jako fundamentu społecznej gospodarki rynkowej (37%). Ważna jest dla nich również kwestia ewentualnego zapisania w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim (42%), a także wprowadzenia do ustawy zasadniczej obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli (37%). Ponadto częściej niż przeciętnie podnoszą kwestię wzmocnienia kompetencji wybieranego przez naród prezydenta w sferze polityki zagranicznej i zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP (31%).

Zwolennicy Kukiz'15 w znacznej mierze podzielają przekonania zadeklarowanych wyborców PiS. Tak jak oni za najważniejsze uznają zagwarantowanie w konstytucji ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia (51%) oraz przyznanie gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku (48%). Częściej niż ogół badanych chcieliby się wypowiedzieć także w takich sprawach, jak: wzmocnienie pozycji rodziny (42%), zapisanie w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim (42%). Ważne są dla nich rozwiązania ustrojowe, służące wzmocnieniu wpływu obywateli na sprawy państwa poprzez ich bezpośredni udział w podejmowaniu decyzji. Szczególnie często do istotnych kwestii zaliczają: wprowadzenie obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli (40%), wprowadzenie obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji (35%). Częściej niż inni chcieliby się wypowiedzieć na temat uchwalenia zmian w konstytucji lub uchwalenia nowej ustawy zasadniczej (39%). Podobnie jak wyborcy PiS częściej niż przeciętnie wskazują na wzmocnienie kompetencji wybieranego w wyborach powszechnych prezydenta (31%).

Zwolennicy PO stosunkowo często deklarują, że nie są zainteresowani wypowiedzeniem się w żadnej z zaproponowanych przez prezydenta kwestii (22%). Największa część z nich (34%) za istotne uznała przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku. Sympatycy PO nieco częściej niż przeciętnie podnoszą jedynie kwestię konstytucyjnego zagwarantowania członkostwa Polski w Unii Europejskiej (27%).

Uczestniczący w badaniu **zwolennicy Nowoczesnej** za najważniejszą kwestię uważają przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku (47%). Częściej niż przeciętnie interesują ich kwestie ustroju politycznego oraz konstytucyjne gwarancje zakorzenienia Polski w strukturach Zachodu; częściej deklarują chęć ewentualnego wypowiedzenia się na temat wprowadzenia obowiązku

przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji (37%), konstytucyjnego zagwarantowania członkostwa Polski w UE (35%) i NATO (33%) oraz wzmocnienia kompetencji wybieranego w powszechnych wyborach prezydenta (30%).

Potencjalni wyborcy SLD częściej niż sympatycy innych omawianych ugrupowań odrzucają ewentualność wypowiedzenia się w którejkolwiek z zaproponowanych przez prezydenta kwestii (30%). Częściej niż przeciętnie za ważne uznają jednak konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Polski w UE (32%) oraz zapewnienie podziału jednostek samorządu terytorialnego na gminy, powiaty i województwa (30%).

TABELA 8

Prezydent zaproponował wstępnie 15 kwestii, których mogłyby dotyczyć pytania referendalne. W których z tych kwestii chciał(a)by Pan(i) ewentualnie wypowiedzieć się w referendum? Niezależnie od tego w jakim stopniu jest Pan(i) pewien(pewna) swojego udziału w referendum, proszę wskazać wszystkie ważne dla Pana(i) kwestie.	Potencjalne elektoraty*				
	PiS (wraz z SP i PR)	PO	Kukiz'15	Nowoczesna**	SLD
	w procentach				
Uchwalenie zmian w konstytucji lub uchwalenie nowej konstytucji	29	12	39	12	6
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji	27	18	35	37	23
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli	37	23	40	29	22
Odwołanie się w preambule konstytucji do ponadtysiącletniego chrześcijańskiego dziedzictwa Polski i Europy jako ważnego źródła naszej tradycji, kultury i narodowej tożsamości	31	19	12	6	9
Konstytucyjne zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny, polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych (takich jak świadczenia „500+“)	45	18	29	16	12
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia	58	24	51	34	21
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	22	27	18	35	32
Zapisanie w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości Konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim	42	24	42	17	20
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w NATO	30	26	15	33	26
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski	45	21	30	14	15
Wzmocnienie w konstytucji pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa	44	23	42	27	10
Konstytucyjna ochrona pracy jako fundamentu społecznej gospodarki rynkowej	37	16	18	22	16
Wzmocnienie kompetencji wybieranego przez naród prezydenta w sferze polityki zagranicznej i zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP	31	20	31	30	17
Przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku	53	34	48	47	19
Zagwarantowanie w konstytucji podziału jednostek samorządu terytorialnego na gminy, powiaty i województwa	24	11	11	18	30
W żadnej z nich	3	22	3	14	30
Trudno powiedzieć	13	8	9	10	8

* Określone na podstawie deklaracji poparcia danego ugrupowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tego elektoratu należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką jego liczebność w próbie

Dotychczas referenda w Polsce nie cieszyły się dużym zainteresowaniem społecznym. W ostatnim ogólnopolskim referendum (6 września 2015) dotyczącym wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu, sposobu finansowania partii politycznych z budżetu państwa oraz interpretacji zasad prawa podatkowego frekwencja wyniosła zaledwie 7,8%. Co więcej, przed głosowaniem chęć udziału w tym referendum zamiast rosnąć (jak na ogół bywa) malała. W historii III RP ponad połowa uprawnionych do głosowania uczestniczyła tylko raz – w trwającym dwa dni (7–8 czerwca 2003) referendum akcesyjnym (głosowało wówczas 58,85% uprawnionych). Dotychczasowe deklaracje dotyczące udziału w zapowiedzianym przez prezydenta referendum konsultacyjnym nie wróżą sukcesu frekwencyjnego. Niezbyt duże zainteresowanie uczestniczeniem w nim wynika m.in. stąd, że przeważająca część polskiego społeczeństwa nie dostrzega potrzeby zmiany konstytucji. Mobilizacji do głosowania nie sprzyja też fakt, że od referendum w formie zaproponowanej przez prezydenta mniej lub bardziej otwarcie dystansują się wszystkie główne siły polityczne w Polsce. Jak pokazuje przykład dwóch wspomnianych referendów, zaangażowanie organizacji politycznych i społecznych w kampanię przedreferendalną miało zasadnicze znaczenie dla ich powodzenia.

Spośród przedstawionych przez prezydenta propozycji pytań referendalnych najistotniejsze dla ogółu Polaków kwestie dotyczą rozszerzenia gwarancji praw socjalnych w konstytucji: zapewnienia prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia oraz przyznanie gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom w ciąży, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku.

Opracowała

Beata Roguska